

УДК 343.98:34.037

DOI <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2023-46-2-72-81>

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА МОТИВАЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ СПРИЯННЯ ОСІБ
ОПЕРАТИВНИМ ПІДРОЗДІЛАМ ПІД ЧАС ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ТА НЕГЛАСНОЇ РОБОТИ НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО
РОЗСЛІДУВАННЯ**

Гольдберг Н. О.

**THEORETICAL AND MOTIVATIONAL FEATURES OF INDIVIDUALS'
ASSISTANCE TO OPERATIONAL UNITS DURING OPERATIONAL AND
INVESTIGATIVE ACTIVITIES AND COVERT WORK AT THE STAGE OF PRE-
TRIAL INVESTIGATION**

Holdberh N.

Стаття присвячена висвітленню наявних у науковій літературі точок зору, щодо поняття та сутності сприяння осіб оперативним підрозділам під час оперативно-розшукової діяльності та негласної роботи на стадії досудового розслідування. З метою забезпечення сталого підходу у використанні спеціальної термінології, щодо термінів «сприяння здійсненню оперативно-розшукової діяльності» та «конфіденційне співробітництво», більш практичним вбачається використання словосполучення «сприяння осіб оперативним підрозділам під час оперативно-розшукової діяльності та негласної роботи на стадії досудового розслідування». Безумовно, названі терміни близькі за своєю суттю, але водночас вони неоднозначні за своїм змістом. Розглядаються проблеми зовнішньої та внутрішньої мотивації осіб, які здійснюють сприяння.

Ключові слова: *сприяння, оперативно-розшукова діяльність, конфіденційне співробітництво, мотивація, конфідент, класифікація конфідентів.*

Постановка проблеми. Одним із ключових завдань кримінального судочинства є виявлення та розкриття кримінальних правопорушень. Значний вплив на ефективність діяльності оперативних підрозділів під час оперативно-розшукової діяльності та негласної роботи на стадії досудового розслідування в рамках кримінального провадження є використання позаштатних співробітників, адже налагоджена система негласної позаштатної співпраці є незамінним джерелом отримання оперативно значущої інформації.

Нині, незважаючи на регламентований законом порядок сприяння осіб оперативним підрозділам під час оперативно-розшукової діяльності та негласної роботи на стадії досудового розслідування нерідко виникають проблеми через декларативний характер деяких передбачених законом правових засад. Між тим, коли мова йде про сприяння громадян, законодавець не дає визначення такому сприянню, він лише закріплює умови і вимоги, що висуваються до сприяння.

Незважаючи на наявність уже сформованого алгоритму мотиваційної активності громадян у сфері їх сприяння

оперативно-розшуковим органам, у відкритих наукових джерелах цей напрям, не знаходить належного розгляду.

Ступінь дослідження. Проблемами організації використання, тактики залучення та підставами припинення негласного позаштатного співробітництва цікавилися такі вчені цікавилися такі вчені, як О. М. Бандурка, В. В. Дараган, А. Є. Івахін, О. В. Кириченко, О. А. Кисельов, А. І. Козаченко, В. Я. Мацюк, В. А. Некрасов, С. В. Обшалов, І. М. Охріменко, П. Я. Пригунов, Е. В. Рижков, Я. І. Слободян, В. Є. Тарасенко, Р. В. Тарасенко, В. Ф. Усенко, Ю. Е. Черкасов, В. М. Шевелько, О. М. Янчук та інші.

Метою статті є з'ясування теоретично-правових підходів, щодо визначення поняття «сприяння осіб оперативним підрозділам під час оперативно-розшукової діяльності та негласної роботи в рамках кримінального провадження на стадії досудового розслідування» та встановити мотиви активності громадян у сфері сприяння оперативно-розшуковим органам.

Виклад основного матеріалу. Аналіз існуючої практики виявлення, попередження, припинення, розкриття або розслідування кримінальних правопорушень дає підстави стверджувати, що протистояння кримінальним проявам, у переважній більшості випадків, здійснюється за допомоги сприяння громадян або залучення інших осіб до негласної діяльності в рамках кримінального провадження на стадії досудового розслідування. При цьому варто зазначити, що загальна результативність сприяння здійсненню оперативно-розшуковій діяльності мало чим поступається конфіденційному співробітництву в рамках кримінального провадження, і воно має серйозні перспективи для свого розвитку.

Сучасний стан розробки цих питань характеризується недостатністю наукових розробок щодо сутності сприяння громадян

оперативним підрозділам під час оперативно-розшукової діяльності та негласної роботи на стадії досудового розслідування, що призводить до неоднозначного трактування категорії «сприяння громадян оперативним підрозділам» та спонукає науковців у галузі оперативно-розшукової діяльності до дослідження цього питання [1].

Сприяння здійсненню оперативно-розшукової діяльності як органами державної влади, підприємствами, установами, організаціями, так і фізичними особами є соціально важливим та необхідним. Розробка проблем сприяння правоохоронним органам у здійсненні оперативно-розшукової діяльності посідає особливе місце у формуванні теорії такої діяльності. Актуальність наукових пошуків у цьому напрямі пояснюється високою латентністю злочинності, високим рівнем корумпованості, створенням системи захисту злочинного бізнесу. Так, негативні процеси вказують на потребу подальшого вдосконалення сприяння правоохоронним органам шляхом розвитку теорії конфіденційного співробітництва [2].

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови за редакцією В. Т. Бусела термін «сприяти» тлумачиться як «1) позитивно впливати на що-небудь; створювати відповідні умови для здійснення, виконання, чого-небудь; надавати допомогу в чому-небудь; бути причиною або наслідком виникнення або існування чого-небудь; створювати, викликати бажання виконувати яку-небудь дію; 2) потурати кому-небудь» [3, с.1377]. Словник української мови за редакцією Б.Д. Грінченка подає таке визначення: «сприяти - благопріятствовать, доброжелательствовать, способствовать, содѣйствовать, помогать» [4, с.190].

Зокрема, питання щодо сприяння осіб оперативним підрозділам під час оперативно-розшукової діяльності та негласної роботи на

стадії досудового розслідування в рамках кримінального провадження регламентуються: 1) Міжнародними документами; 2) Конституцією України; 3) Законами України «Про оперативно-розшукову діяльність» (далі - ЗУ «Про ОРД»), «Про Національну поліцію», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві»; 4) Кримінальним процесуальним кодексом України (далі - КПК України); 5) підзаконними нормативно-правовими актами.

Приписи ст. 11 Закону України «Про ОРД» припускають і дозволяють за добровільною згодою осіб використовувати їхню гласну або негласну допомогу для протидії злочинності з гарантуванням конфіденційності встановленого співробітництва [5].

У ст. 11 Закону України «Про ОРД» зазначається, що органи державної влади, підприємства, установи, організації незалежно від форми власності зобов'язані сприяти оперативним підрозділам у вирішенні завдань оперативно-розшукової діяльності.

За бажанням осіб їх співробітництво з оперативним підрозділом може бути оформлене письмовою угодою з гарантуванням конфіденційності співробітництва.

Угоду про сприяння оперативним підрозділам в оперативно-розшуковій діяльності може бути укладене з дієздатною особою. Порядок укладання угоди визначається Кабінетом Міністрів України [5].

На переконання О. О. Денисюк «сприяння здійсненню оперативно-розшукової діяльності – це гласна та негласна діяльність фізичних і юридичних осіб, яка ґрунтується на вимогах законодавства,

полягає у відкритому або конфіденційному наданні короткочасної чи тривалої допомоги оперативним підрозділам у вирішенні завдань оперативно-розшукової діяльності» [6, с. 152].

Законодавцем у ст. 275 КПК України передбачено: «під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчий має право використовувати інформацію, отриману внаслідок конфіденційного співробітництва з іншими особами, або залучати цих осіб до проведення негласних слідчих (розшукових) дій» [7]. В. Г. Уваров переконаний, що «за статусом осіб, конфіденційне співробітництво з якими може використовувати слідчий, диференціював на осіб, що сприяють на конфіденційній основі діяльності уповноважених оперативних підрозділів, осіб, які одноразово конфіденційно співробітничать у межах конкретного кримінального провадження (свідки, фахівці тощо)» [8, с. 164].

Д. Б. Сергєєва вважає, що «конфіденційне співробітництво може бути використане під час провадження таких негласних слідчих (розшукових) дій, як спостереження за особою, річчю або місцем (ст. 269 КПК України), аудіо-, відео контроль місця (ст. 270 КПК України) та особи (ст. 260 КПК України), контроль за вчиненням злочину (ст. 271 КПК України), виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 272 КПК України), під час негласного отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження (ст. 274 КПК України), що не є негласною слідчою (розшуковою) дією, а є заходом забезпечувального характеру. Під час провадження інших негласних слідчих (розшукових) дій використання конфіденційного співробітництва у формі залучення осіб, з якими таке співробітництво встановлено, не є доцільним форма

конфіденційного співробітництва, передбачена ст. 275 КПК України, а саме отримання (та використання) інформації від таких осіб, є доцільною для використання не тільки в процесі проведення усіх без винятку негласних слідчих (розшукових) дій, але і в процесі провадження інших процесуальних дій, що проводяться в межах досудового розслідування» [9, с. 50].

Аналіз правозастосовної практики дає підстави зробити висновок, що негласне сприяння громадян оперативним підрозділам під час оперативно-розшукової діяльності та негласної роботи в рамках кримінального провадження на стадії досудового розслідування можна охарактеризувати такими особливостями: здебільшого має епізодичний або періодичний характер, але може здійснюватися протягом досить тривалого часу; пов'язана з підвищенням ефективності оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій; об'єктом негласного сприяння або ж конфіденційного співробітництва є криміногенне середовище та кримінальні об'єкти; має яскраво виражений забезпечувальний характер; здійснюється за згодою особи, яка залучається до негласного сприяння або ж конфіденційного співробітництва; повинно здійснюватися повнолітньою дієздатною особою; передбачає надання конфіденційної допомоги не одному, а декільком співробітникам; має здебільшого оплатний характер; має проводитися, коли інші оперативно-розшукові можливості негласні заходи були вичерпані або не досягли поставленої мети.

Здійснивши аналіз нормативно-правових актів, якими законодавчо закріплена можливість участі громадян у боротьбі зі злочинністю, а саме: Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» та КПК України, дійшли висновку, що у них використовуються терміни «сприяння

здійсненню оперативно-розшукової діяльності» та «конфіденційне співробітництво». Як правило, законодавець вкладає синонімічний зміст у розуміння цих термінів, вони активно чергуються не тільки в різних за змістом формулюваннях, а й при описі однієї норми. Такий нормотворчий суб'єктивізм і недосконалість юридичної техніки породжує закономірне запитання: чи є юридичні терміни «сприяння здійсненню оперативно-розшукової діяльності» та «конфіденційне співробітництво», що використовуються законодавцем – тотожними? Безумовно, названі терміни близькі за своєю суттю, але водночас вони неоднозначні за своїм змістом.

Термін «сприяння здійсненню оперативно-розшукової діяльності» за своїм змістом більш широкий, ніж термін «конфіденційне співробітництво». Сприяння включає в себе співробітництво, яке є специфічним видом сприяння, при якому надана допомога вже являє собою спільну роботу [10, с. 101]. Варто визнати науково слушною думку М. Л. Грібова та О. І. Козаченка, а саме: «сприяння здійсненню оперативно-розшукової діяльності за своїм змістом є ширшим, ніж конфіденційне співробітництво. Це, серед іншого, впливає з аналізу законодавчих норм. Зокрема, аналіз ч. 1 та 2 ст. 11 Закону України свідчить, що суб'єктами сприяння оперативно-розшукової діяльності можуть бути органи державної влади, підприємства, установи, організації (це їх обов'язок) та окремі особи (це їх право). Але як суб'єктів конфіденційного співробітництва з оперативними підрозділами у цій статті згадано лише осіб» [11, с. 10]. Такої ж думки дотримується О. І. Козаченко, який вважає, що «сприяння здійсненню оперативно-розшукової діяльності за своїм змістом є ширшим ніж конфіденційне співробітництво» [12, с. 96].

Підбиваючи підсумок у дослідженні співвідношення термінів «сприяння здійсненню оперативно-розшуковій діяльності» і «конфіденційне співробітництво», що вживаються законодавцем, слід зазначити, що в деяких нормативних правових актах ці терміни використовуються законодавцем як рівнозначні, а в інших – «сприяння» як родове поняття за обсягом більше, ніж співробітництво, і включає у свій зміст усі ознаки «співробітництва» як видового поняття.

На сьогоднішній день в науці оперативно-розшукової діяльності неоднозначно трактується поняття «сприяння громадян оперативним підрозділам». Крім того, у Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» не визначено сутність та форми сприяння громадян оперативним підрозділам під час оперативно-розшукової діяльності, що призводить до неоднозначного трактування категорії «сприяння громадян оперативним підрозділам»[1]. Сучасна теорія оперативно-розшукової діяльності та кримінального процесу не має єдиного підходу до розуміння сутності та змісту конфіденційного співробітництва з особами, залученими до виконання її завдань [9, с. 43].

Як зазначив А. М. Кислий: «відсутність нормативної правової регламентації поняття сприяння осіб оперативним підрозділам не дозволяє практикам трактувати його абсолютно однозначно, що, в свою чергу, призводить до використання різних підходів у практичній реалізації інституції сприяння боротьби зі злочинністю» [13, с. 47].

З урахуванням зазначеного варто навести наукові погляди Р. В. Домніцака, а саме: «існуючий стан правового регулювання залучення громадян до конфіденційного співробітництва з органами внутрішніх справ, хоча і здається, на перший погляд, достатньо

повним, але при ретельному ознайомленні виявляється таким, що потребує вдосконалення з урахуванням міжгалузевих зв'язків, кореляції понять та визначень, особливостей організації і тактики конфіденційного співробітництва. Це, на наш погляд, буде сприяти забезпеченню вирішення завдань, які стоять перед правоохоронними органами щодо своєчасного попередження, виявлення і розслідування кримінальних правопорушень» [14, с. 218].

Термінологічна невизначеність законодавця в питанні співвідношення термінів «сприяння здійсненню оперативно-розшукової діяльності» та «конфіденційне співробітництво» дає науковцям широке поле для фантазії при синтезуванні їхнього змісту. Більшість авторів, бажаючи внести ясність у це питання, пропонують свої авторські дефініції, кількість яких уже перевищує, без перебільшення, кілька десятків. Не залишаючись осторонь цього творчого процесу, варто запропонувати свою думку при синтезуванні визначення «сприяння».

Під сприянням осіб оперативним підрозділам під час оперативно-розшукової діяльності та негласної роботи в рамках кримінального провадження на стадії досудового розслідування, слід розуміти здійснювану на безоплатній або оплатній основі, гласну або негласну (конфіденційну) участь окремих фізичних осіб, громадян, за їхньою згодою, у підготовці або проведенні оперативно-розшукових та інших негласних заходів, спрямованих на виконання завдань оперативно-розшукової діяльності та кримінального судочинства.

Вивчення мотивації конфідента передбачає дослідження його первинних цілей, бажань і потреб. Практика діяльності оперативно-розшукових підрозділів зарубіжних країн демонструє матеріальну зацікавленість громадян у сприянні на

матеріальній основі з найбільш економічно розвиненими державами світової спільноти, серед яких США, Велика Британія, Німеччина тощо. Ймовірно тому, за твердженням науковців, мотивація історично змінювалася і стала виключно фінансовою [15].

Матеріальна зацікавленість історично використовувалася в агентурній та оперативній роботі як мотивація конфіденційної взаємодії. Відповідно до реалій сьогодення, матеріальна основа сприяння оперативно-розшуковим органам є дієвою і результативною. Щодо зазначеного у науковій літературі існують думки, що мотивація, пов'язана з реалізацією матеріальних потреб, є найбільш поширеною формою стимулювання, оскільки задовольняє найбільш значущі життєві потреби та є суттєвим детермінантом активізації людської діяльності [16]. Слід також пам'ятати, що матеріальне стимулювання має місце, але воно не завжди може забезпечити довгострокову співпрацю.

Інший вид мотивації - ідеологічний, складніший компонент сприяння, оскільки передбачає для конфідентів, наявність низки моральних цінностей. У ситуаціях, коли мотивація сприяння ґрунтується на ідейних спонуканнях конфідента, між оперативним працівником і особою, яка сприяє, виникають такі особисті відносини, в результаті яких оперативний працівник є гарантом безпеки конфідента. Сприяння на ідейній основі відіграє дуже важливу роль у морально-етичному перевихованні людини: особі, яка скоїла кримінальне правопорушення, надається можливість забезпечити свою стабільність, захист, зменшити відчуття страху і тривоги перед невідомим майбутнім, покаятися, спокутувати провину і в результаті отримати прощення.

Найбільш нестійким елементом мотивації є використання компрометуючих

матеріалів щодо конфідентів, яка багато в чому залежить від правових і моральних засад суспільства. Варто зазначити, що використання компрометуючих матеріалів є примусовою формою мотивації і може бути короткостроковою та безперспективною у зв'язку з присутністю в ній фактора не добровільності, що суперечить положенням ЗУ «Про ОРД». В таких випадках, на мотивацію особи можуть впливати не правові засоби (шантаж, погрози, провокація, публічний розголос в ЗМІ, колективі, сім'ї інформації, що може сприяти погіршенню стосунків з близькими людьми, втраті репутації або втраті соціального статусу, тощо). Варто навести слушні наукові погляди О. О. Кметь, який вважає, що «наявність так званого «компрометуючого впливу», що ґрунтується на використанні влади та загроз, є не зовсім моральним, а якщо під його впливом буде отримано згоду, то таке сприяння може бути короткостроковим, безперспективним і, певною мірою, небезпечним через можливість умисної дезінформації, провокації та інших негативних наслідків» [16].

Вище зазначалося, що термін «сприяння здійсненню оперативно-розшуковій діяльності» за своїм змістом більш широкий, ніж термін «конфіденційне співробітництво». Тому під час здійснення конфіденційного співробітництва на основі оперативного контракту, можна виокремлювати різні мотиви. Серед таких мотивів добровільного бажання надавати на безоплатній основі допомогу правоохоронним органам є почуття обов'язку; можливість звільнення від кримінальної відповідальності; поліпшення умов утримання у виправних установах; особисті симпатії до оперативного працівника. Мотивація може сприяти: просуванню по службі та призначенню на високооплачувані й престижні посади;

задоволення потреб особи; вдалі знайомства з престижними людьми.

Аналізуючи мотиви осіб, які здійснюють сприяння громадян оперативним підрозділам під час оперативно-розшукової діяльності та негласної роботи на стадії досудового розслідування в рамках кримінального провадження, можна запропонувати класифікацію, яка ґрунтуватиметься на критерії мотиваційної активності негласного конфідента:

- особи, які співпрацюють з оперативними підрозділами з ідейних міркувань. Як правило, таких осіб вважають найнадійнішими негласними співробітниками, які зацікавлені у вирішенні поставленого перед ними завдання. Їхній зв'язок з оперативним співробітником надійніший і побудований на принципі співпраці та допомоги;

- особи, мотивація співпраці яких заснована на знайомстві з оперативним співробітником. Така взаємодія є однією з найбільш надійних у встановленні та підтримці зв'язків;

- особи, які надають сприяння на основі компрометуючих матеріалів. Факт використання компрометуючих матеріалів для залучення особи до негласного сприяння або співпраці неможливо сьогодні виключити з практичної діяльності. Пропозиція, яку робить оперативний співробітник на підставі компрометуючих матеріалів, є вкрай винятковою позицією в роботі;

- особи, які співпрацюють із мотивів помсти. Слід зазначити, що ця категорія осіб є нечисленною і ненадійною. Необхідно розуміти, що, керуючись мотивом помсти, особа може надавати інформацію в спотвореному вигляді;

- особи, які керуються корисливими мотивами. Це найбільша група осіб, які йдуть на співпрацю з оперативними підрозділами. Корисливі мотиви відображають бажання

суб'єкта отримати якісь переваги в результаті цієї взаємодії. Ця група конфідентів найчисельніша, оскільки під корисливістю мається на увазі не тільки отримання матеріальної вигоди.

Висновки. Підсумовуючи, варто наголосити на тому, що в юридичній літературі, поки що відсутня єдність думок, в частині визначення поняття «сприяння осіб оперативним підрозділам під час оперативно-розшукової діяльності та негласної роботи на стадії досудового розслідування». З точки зору науки і сутність, і поняття, і зміст сприяння громадян, так само, як і їх види можуть бути самостійним предметом різних досліджень.

Теорія сприяння осіб оперативним підрозділам під час оперативно-розшукової діяльності та негласної роботи на стадії досудового розслідування відповідно до умов об'єктивної дійсності, що змінюється, постійно потребує додаткового наукового осмислення. Це пов'язано з потребою визначення сутності такого сприяння, його цілей і завдань, форм і видів, а також більш приватних питань. Важливе місце серед таких приватних питань посідає понятійний апарат. Аналіз ситуації у сфері формування понятійного апарату сприяння окремих осіб оперативним підрозділам під час оперативно-розшукової діяльності та негласної роботи на стадії досудового розслідування, дає можливість стверджувати, що наявна наукова мова далека від досконалості.

Мотивація осіб у здійсненні сприяння оперативним підрозділам під час оперативно-розшукової діяльності та негласної роботи на стадії досудового розслідування є ключовим елементом успішного виконання завдань правоохоронних органів. Залучення осіб до співпраці вимагає ефективної системи мотивації, яка б враховувала їх інтереси, переконання та потреби. Успішна мотивація осіб у здійсненні сприяння вимагає

комплексного підходу, що враховує як їхні особисті переконання та прагнення до правосуддя, так і матеріальні, ідеологічні аспекти співпраці. Справедливий та ефективний механізм мотивації може значно полегшити завдання правоохоронних органів у веденні досудового розслідування та оперативно-розшукової діяльності.

Література:

1. Вакуленко А.Е. Теоретичний аналіз проблеми визначення сприяння громадян оперативним підрозділам національної поліції України під час протидії кримінальним правопорушенням. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/5030/5058> (дата звернення 10.11.2023)

2. Халимон С. І. Теорія конфіденційного співробітництва. Соціальна робота як чинник гуманізації суспільного буття: український та міжнародний досвід : тези доповідей та виступів Міжнародної науковопрактичної конференції (м. Чернігів, 3–4 грудня 2010 р.). Чернігів : ЧДІЕУ, 2011. С. 192–194.

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. Т. VIII. 1728 с.

4. Словник української мови : в 4-х т. / упор. з дод. влас. матеріалу Б. Грінченко. Київ : Вид-во Академії наук Української РСР, 1958. Том 4.563 с.

5. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 р. № 2135-ХІІ / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text> (дата звернення 10.11.2023)

6. Денисюк О.О. Поняття сприяння здійсненню оперативно-розшукової діяльності оперативними підрозділами. Правовий часопис Донбасу. 2022, № 1 (78), С. 146-152.

7. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України; Закон, Кодекс від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n3768> (дата звернення 10.11.2023)

8. Уваров В.Г. Негласні слідчі (розшукові) дії: проблеми юридичної визначеності та

ефективності. Правова позиція. 2016. № 2 (17). С. 163–170.

9. Сергєєва Д.Б. Негласне співробітництво в кримінальному процесі. Вісник кримінального судочинства. 2016. № 4. С. 47–54. URL: https://vkslaw.kpi.ua/images/verstka/4_2016_Sergeeva.pdf (дата звернення 10.11.2023)

10. Гольдберг Н. Проблеми регулювання конфіденційного співробітництва при здійсненні негласних слідчих (розшукових) дій. Jurnalul juridic national : teorie si practica. 2016. №2. С. 100–103.

11. Грібов М.Л., Козаченко О.І. Співвідношення понять «конфіденційне співробітництво» та «негласне співробітництво». Вісник кримінального судочинства. 2019. № 1. С. 8–17.

12. Козаченко О.І. Визначення дефініцій «конфіденційне співробітництво» та «негласне співробітництво» як категорій теорії та практики кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності. URL: <http://journals.maup.com.ua/index.php/expert/article/view/1675/2123> (дата звернення 10.11.2023)

13. Kislyi A. M. Assistance of citizens to operative divisions of internal affairs bodies as a separate scientific theory of operative and investigative activity. Fight against organized crime and corruption (theory and practice). 2010. Issue 23. P. 37–44.

14. Домніцак Р.В. Сучасний стан правового регулювання залучення громадян до конфіденційного співробітництва з органами внутрішніх справ. ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС. 2015. №3. С. 216-218.

15. Michalak S. Motives of espionage against ones own counter in the light of ideographic studies // Polish Psychological Builetin. 2011. Vole.42. №1.

16. Кметь О.О. Окремі аспекти мотивації та забезпечення гарантій особам, які надають допомогу оперативно-розшуковими підрозділами Держприкордонслужби України на конфіденційній основі. URL: http://lsej.org.ua/5_2023/80.pdf (дата звернення 10.11.2023)

References:

1. Vakulenko A.E. Teoretichnij analiz problemi viznachennya spriyannya gromadyan operativnim pidrozdilam nacionalnoyi policiyi Ukraini pid chas

protidiiy kriminalnim pravoporushennyam. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/5030/5058> (data zvernennya 10.11.2023)

2. Halimon S. I. Teoriya konfidetsijnogo spivrobotnictva. Socialna robota yak chinnik gumanizaciyi suspilnogo buttya: ukrajinskij ta mizhnarodnij dosvid : tezi dopovidej ta vystupiv Mizhnarodnoyi naukovopraktichnoyi konferenciyi (m. Chernigiv, 3–4 grudnya 2010 r.). Chernigiv : ChDIEU, 2011. S. 192–194.

3. Velikij tlumachnij slovník suchasnoyi ukrajinskoyi movi / uklad. ta golov. red. V. T. Busel. Kiyiv; Irpin : Perun, 2005. T. VIII. 1728 s.

4. Slovník ukrajinskoyi movi : v 4-h t. / upor. z dod. vlas. materialu B. Grinchenko. Kiyiv : Vid-vo Akademiyi nauk Ukrajinskoyi RSR, 1958. Tom 4. 563 s.

5. Pro operativno-rozshukovu diyalnist : Zakon Ukrajini vid 18 lyutogo 1992 r. № 2135-XII / Verhovna Rada Ukrajini. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text> (data zvernennya 10.11.2023)

6. Denisyuk O.O. Ponyattya spriyannya zdijsnennyu operativno-rozshukovoyi diyalnosti operativnimi pidrozdilami. Pravovij chasopis Donbasu. 2022, № 1 (78), S. 146–152.

7. Kriminalnij procesualnij kodeks Ukrajini : Kodeks Ukrajini; Zakon, Kodeks vid 13 kvitnya 2012 r. № 4651-VI / Verhovna Rada Ukrajini. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n3768> (data zvernennya 10.11.2023)

8. Uvarov V.G. Neglasni slidchi (rozshukovi) diyi: problemi yuridichnoyi viznachenosti ta efektyvnosti. Pravova pozyciya. 2016. № 2 (17). S. 163–170.

9. Sergyeyeva D.B. Neglasne spivrobotnictvo v kriminalnomu procesi. Visnik kriminalnogo sudochinstva. 2016. № 4. S. 47–54. URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/4_2016_Sergeeva.pdf (data zvernennya 10.11.2023)

10. Goldberg N. Problemi reguluvannya konfidetsijnogo spivrobotnictva pri zdijsnenni neglasnih slidchih (rozshukovih) dij. Jurnalul juridic national : teorie si practica. 2016. №2. S. 100–103.

11. Gribov M.L., Kozachenko O.I. Spivvidnoshennya ponyat «konfidetsijne spivrobotnictvo» ta «neglasne spivrobotnictvo». Visnik kriminalnogo sudochinstva. 2019. № 1. S. 8–17

12. Kozachenko O.I. Viznachennya definicij «konfidetsijne spivrobotnictvo» ta «neglasne spivrobotnictvo» yak kategorij teorii ta praktiki kriminalnogo procesu ta operativno-rozshukovoyi diyalnosti. URL:

<http://journals.maup.com.ua/index.php/expert/article/view/1675/2123> (data zvernennya 10.11.2023)

13. Kislyi A. M. Assistance of citizens to operative divisions of internal affairs bodies as a separate scientific theory of operative and investigative activity. Fight against organized crime and corruption (theory and practice). 2010. Issue 23. P. 37–44.

14. Domnicak R.V. Suchasnij stan pravovogo reguluvannya zaluchennya gromadyan do konfidetsijnogo spivrobotnictva z organami vnutrishnih sprav. PIVDENNOUKRAYiNSKIJ PRAVNICHIJ ChASOPIS. 2015. №3. S. 216–218.

15. Michalak S. Motives of espionage against ones own counter in the light of ideographic studies // Polish Psychological Bulletin. 2011. Vole. 42. №1.

16. Kmet O.O. Okremi aspekti motivaciyi ta zabezpechennya garantij osobam, yaki nadayut dopomogu operativno-rozshukovimi pidrozdilami Derzhprikordonsluzhbi Ukrajini na konfidetsijnij osnovi. URL: http://sej.org.ua/5_2023/80.pdf (data zvernennya 10.11.2023)

Holdberh N. Theoretical and motivational features of individuals' assistance to operational units during operational and investigative activities and covert work at the stage of pre-trial investigation- Article.

Annotation. The article is aimed at highlighting the points of view available in the scientific literature regarding the concept and essence of assistance of persons to operational units during operational and investigative activities and covert work at the stage of pre-trial investigation. With a view to ensuring a sustainable approach to the use of special terminology, with regard to the terms «assistance to operational and investigative activities» and «confidential cooperation», it seems more practical to use the phrase «assistance to operational units during operational and investigative activities and covert work at the pre-trial investigation stage». Undoubtedly, these terms are close in essence, but at the same time they are ambiguous in their content. The

author discusses the problems of external and internal motivation of persons providing assistance.

It should be noted that the legal literature still lacks unanimity in the definition of the concept of «assistance of persons to operational units during operational and investigative activities and covert work at the stage of pre-trial investigation». From a scientific point of view, the essence, concept and content of citizens' assistance, as well as their types, can be an independent subject of various studies.

The theory of persons' assistance to operational units during operational and investigative activities and covert work at the pre-trial investigation stage, in accordance with the changing conditions of objective reality, constantly requires additional scientific reflection. This is due to the need to define the essence of such assistance, its goals and objectives, forms and types, as well as more private issues. An important place among these issues is occupied by the conceptual apparatus. An analysis of the situation in the field of forming the conceptual apparatus of assistance of individuals to operational units shows that the existing scientific language is far from perfect.

Motivating individuals to assist operational units during operational and investigative activities and covert work at the pre-trial investigation stage is

a key element in the successful fulfillment of law enforcement tasks. Involving individuals in cooperation requires an effective motivation system that takes into account their interests, beliefs and needs. Successful motivation of individuals to provide assistance to operational units requires a comprehensive approach that takes into account both their personal beliefs and aspirations for justice, as well as material and ideological aspects of cooperation. A fair and effective incentive mechanism can greatly facilitate the tasks of law enforcement agencies in conducting pre-trial investigations and operational and investigative activities.

Key words: *assistance, operational and investigative activities, confidential cooperation, motivation, confidant, classification of confidants.*

Авторська довідка:

Гольдберг Наталя Олександрівна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри правознавства Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.
<https://orcid.org/my-orcid?orcid=0000-0003-1624-1944>

Стаття надійшла до редакції 19 листопада 2023 р.